

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromého práva

Právní úprava likvidace obchodní společnosti

Bakalářská práce

Legal regulation of liquidation of commercial company

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Luboš Slavík

AUTOR PRÁCE

Martina Gabrielová

PRAHA 2023

„Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem. Veškerá literatura a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci jsou řádně citovány. Práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 15. 3. 2023

Martina Gabrielová

ANOTACE

Předložená bakalářská práce se zaměřuje na likvidaci obchodní společnosti a zejména na její právní úpravu. Práce se dále soustředí na provedení procesem likvidace od zrušení do zániku společnosti, vždy se opírá o českou legislativu a odbornou literaturu, zaměřující se na oblast obchodního práva a na oblast likvidace obchodních společností. V textu lze najít významnou roli občanského zákoníku, který je ve vztahu k ostatním rozebíraným zákonům *lex generalis* a plní funkci subsidiární, na což se autorka snaží poukázat. Cílem této práce je čtenáře okrajově seznámit s historií obchodního práva, seznámit ho s procesem likvidace, obeznámit mu roli likvidátora. Kladen je přirozený apel na určité části likvidace, které autorka hodnotí jako důležité a stěžejní. V průběhu práce se snaží sdílet svůj postoj k dané právní úpravě a vyhodnocovat její praktickou využitelnost.

KLÍČOVÁ SLOVA

Likvidace obchodní společnosti * likvidátor * právní úprava * věřitel

ANNOTATION

The submitted bachelor thesis focuses on the liquidation of a commercial company and in particular on its legal regulation. The thesis also focuses on the implementation of the liquidation process from the cancellation to the dissolution of the company, always relying on Czech legislation and the relevant literature, focusing on the area of commercial law and the liquidation of commercial companies. In the text one can find a significant role of the Civil Code, which is *lex generalis* in relation to the other laws discussed and performs a subsidiary function, which the author tries to point out. The aim of this work is to give the reader a peripheral introduction to the history of commercial law, to familiarize him with the process of liquidation, and to familiarize him with the role of the liquidator. There is a natural appeal to certain parts of the liquidation process which the author considers important and central. In the course of the work, he tries to share his attitude towards the given legislation and evaluate its practical applicability.

KEY WORDS

Creditor * Legislation * Liquidation of the company * Liquidator *

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Luboši Slavíkovi za odborné vedení a cenné připomínky při psaní bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala všem mým blízkým za velkou podporu a trpělivost.

Obsah

1	Úvod	1
2	Vymezení tematických pojmů	2
2.1	Obchodní rejstřík.....	2
2.2	Právní osoba	2
2.3	Obchodní korporace	2
2.3.1	Účel a znaky obchodní korporace	3
2.4	Likvidace a likvidátor.....	4
3	Právní úprava a prameny.....	5
3.1	Historický vývoj	5
3.2	Právní úprava po sametové revoluci.....	8
3.3	Právní úprava po roce 2014.....	8
4	Zrušení obchodní společnosti jakožto příprava k likvidaci	11
4.1	Zrušení společnosti právním jednáním	11
4.2	Zrušení společnosti rozhodnutím soudu	13
4.3	Zrušení společnosti uplynutím doby nebo dosažením účelu.....	15
4.4	Zrušení společnosti prohlášením její neplatnosti	16
5	Likvidátor	18
5.1	O likvidátorovi a podmínky vzniku jeho funkce	18
5.2	Povinnosti likvidátora	19
5.3	Vznik funkce likvidátora	21
5.3.1	Povolání likvidátora příslušným orgánem.....	21
5.3.2	Jmenování likvidátora soudem.....	23
5.4	Právní postavení likvidátora.....	25
5.5	Odměňování likvidátora	26

5.6	Zánik funkce likvidátora	28
6	Likvidace obchodní společnosti	32
6.1	Účel a smysl likvidace.....	32
6.2	Příprava k likvidaci.....	34
6.3	Průběh likvidace.....	34
6.3.1	Zápis do obchodního rejstříku	34
6.3.2	Účetní závěrka před vstupem do likvidace	35
6.3.3	Oznámení o vstupu společnosti do likvidace věřitelům	36
6.3.4	Pracovněprávní vztahy ve vztahu k likvidaci	37
6.3.5	Zpeněžení majetku.....	38
6.3.6	Vypořádání s věřiteli.....	40
6.3.7	Konečná zpráva a účetní uzávěrka	41
6.3.8	Použití likvidačního zůstatku	41
6.4	Konec likvidace	42
7	Rozdíly mezi likvidací a insolvenčním řízením.....	44
8	Závěr.....	46
9	Seznam použité literatury	47
9.1	Monografie.....	47
9.2	Právní předpisy.....	47
9.3	Judikatura	48
9.4	Odborné články.....	48

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je právní úprava likvidace obchodní společnosti. Zpracování práce je v souladu s platnou právní úpravou, která se k tématu pojí. Aktuální právní úpravou je zákon. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, upravující obecnou rovinu, dále pak zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Sektor soukromého práva má za sebou zásadní změny, a ačkoliv jsou uvedené zákony stále novelizovány, občas je nutné odkázat na úpravu původní a díky tomu tak srovnat rozdíl mezi těmito právními úpravami. Práce je zaměřená na téma právní úprava likvidace obchodní společnosti. Předtím než společnost může zaniknout, musí být vypořádány majetkové vztahy, do kterých za dobu své existence vstoupila, a k tomu právě slouží ekonomicko-právní jev likvidace. Likvidace je širokou laickou veřejností vnímaná jako jev, který v nás zanechává negativní pocit. Je ale třeba rozlišovat důvody, z jakých společnost do likvidace vstupuje. Mnohdy lze tyto důvody hodnotit jako neutrální, v některých případech je lze hodnotit i pozitivně.

Práce se kromě zákonů opírá také o monografie a další prameny. Těmi nejdůležitějšími jsou Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva (Zbyněk Švarc a kolektiv), Právo obchodních korporací (Stanislava Černá a kolektiv) a Likvidace obchodních společností (Josková a kolektiv). Tyto knihy sloužily pro vyjasnění interpretačních nejasností a práce díky nim mohla nabídnout pohled na danou problematiku z více úhlů pohledu. Vyjmenované monografie doplňuje bohatě i judikatura a v neposlední řadě i praktický vhled Mgr. Hany Křenkové, která se likvidacím obchodních společností (zejména společností s ručením omezeným) věnuje a poskytla mi tak během konzultací cenné informace.

Cílem práce je vytvořit ucelený pohled na problematiku likvidace obchodní společnosti, kdy je zároveň problematika prokládána zvláštními případy likvidací. V textu je popsána i praktická stránka likvidace a jsou zde rozebrány postupy pro naplnění účelu likvidace.

2 Vymezení tematických pojmů

Pro lepší pochopení následujícího výkladu a práce celkově se v této kapitole věnuji stručnému výkladu některých pojmů souvisejících s tématem práce.

2.1 Obchodní rejstřík

Obchodní rejstřík je veřejným rejstříkem a jeho těžiště právní úpravy je obsaženo v § 42 zákona č. 304/2013 Sb., Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Zapisují se do něj údaje buďto povinně (obligatorně) nebo dobrovolně (fakultativně) podle toho, jak stanoví zákon pro jednotlivé osoby a společnosti. Ze slova veřejný plyne, že do něj může každý nahlížet a vyhledávat v něm. Je veden v elektronické podobě a je rozdělen na samotný obchodní rejstřík a sbírku listin.¹

2.2 Právnícká osoba

Právnícká osoba (dále jen „PO“) je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnícká osoba má svá práva a povinnosti i bez zřetele na svůj předmět činnosti, které se slučují s její právní povahou.² V novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“) nalezneme tuto obecnou úpravu právnických osob, která definuje všechny typy právnických osob. Detailněji upravuje i základní druhy právnických osob, jimiž jsou korporace a fundace.

2.3 Obchodní korporace

Obchodní korporace nám zákon o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“)³, dělí na obchodní společnosti a družstva. ZOK pro obchodní společnosti zavedl legislativní zkratku „**společnost**“, kterou dále dělí na: veřejná obchodní

¹ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-834-1.

² §20 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (o obchodních společnostech a družstvech)

společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost (dále jen „kapitálová společnost“), evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Kategorii „**družstva**“ zákon dělí na družstvo a evropskou družstevní společnost. Toto pojetí práva se odlišuje od zahraničního přístupu, jelikož v našem, českém právu, družstva nejsou považována za obchodní společnost, jak je již z rozdělení zřejmé. Toto dělení samozřejmě není finální a jediné, dále existují tzv. subtypy obchodních korporací, také lze obchodní korporace prolínat a propojovat. Jedná se vždy o úpravu některé formy obchodní korporace, pro kterou jsou formulována zvláštní pravidla zákonodárcem, vyplývající ze speciálního účelu, k jehož naplnění jsou vytvořeny.

Nicméně já zůstanu u základnějšího dělení, protože se v této práci zabývám zejména pojmem obchodní společnost, které se chci věnovat detailněji. Ty jsem výše již rozdělila na šest kategorií, které se dají dále zařadit do kategorie **osobní** nebo **kapitálové společnosti**. Do osobních společností patří veřejná obchodní společnost a komanditní společnost. Do kapitálových společností řadíme společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Úmyslně jsem do rozdělení nezařadila evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení, které do kategorie obchodní společnosti sice také patří, ale vzhledem k právní úpravě, kterou se řídí, se řadí do nadnárodních forem obchodních společností. Pro ujasnění mohu uvést, že do společností kapitálových patří evropská společnost. Evropské hospodářské zájmové sdružení patří mezi osobní společnosti. Nadále se ale budu věnovat pouze těm formám řídicím se čistě českou právní legislativou a zároveň nejpoužívanějším.

Veškeré dělení vychází ze zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Předchozí obchodní zákoník výslovně s těmito pojmy nepracoval.

2.3.1 Účel a znaky obchodní korporace

Jelikož práce z velké části pojednává právě o pojmu obchodní korporace, uvádím ještě několik důležitých informací.

Obchodní korporace jsou právnické osoby, z čehož vyplývá jejich právní osobnost. Právo na ně hledí jako na samostatné subjekty, které jsou odlišné od

jejich členů i managementu. Jsou oprávněné vlastním jménem uzavírat smlouvy nebo jinak právně jednat, vystupovat jako účastníci soudních nebo správních řízení. Majetek obchodní korporace nepatří jejich členům, nýbrž jemu samotnému. Mohou také pokračovat ve své existenci po zániku i po smrti svých členů.⁴

Základním znakem obchodní korporace je její výdělečný účel a hlavní činností může být podnikání. Mohou být ale založeny také za účelem správy majetku. Zřídka kdy jsou zakládány i společnosti za nepodnikatelským účelem (to může být společnost s ručením omezeným a akciová společnost).

2.4 Likvidace a likvidátor

Tyto pojmy definuji jen stroze, jelikož se jim budu podrobněji věnovat v textu později.

Likvidace obchodní korporace je zákonem předvídaný a nařízený proces mimosoudního vypořádání vztahů zrušené právnické osoby předtím, než je jí dovoleno zaniknout. Je nutné podotknout, že tato fáze nemusí vždy nastoupit. Vynechána je v případě přeměny nebo když postrádá smysl.⁵

Likvidátor je klíčovou osobou a podle úpravy v občanském zákoníku má působnost statutárního orgánu.⁶ Přesto není působnost likvidátora stejná jako působnost statutárního orgánu. Vysvětlení detailů nechám na samostatnou kapitolu, kde roli likvidátora rozeberu více. Jednoduše řečeno je likvidátor klíčovou osobou celé likvidace, zodpovídá za hladký průběh celého procesu, jímž společnost v likvidaci vede, a zároveň by měl cílit na co nejrychlejší a nejefektivnější vyřešení případu zakončené výmazem z obchodního rejstříku.

⁴ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-834-1. Str. 101.

⁵ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8. S. 267.

⁶ §20 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

3 Právní úprava a prameny

Když jsem si při tvorbě prvotní „hrubé“ osnovy pro tuto práci psala názvy jednotlivých kapitol a došla k této, původně bylo mým záměrem zmínit pouze okrajově právní úpravu obchodního práva v době po 50. letech minulého století a zásadní změny, které se v legislativě od té doby odehrály. Nicméně po prostudování několika různých zdrojů, které pojednávaly o historii obchodního práva hlouběji, mi nyní přijde zajímavé a hodnotné rozebrat v krátkosti historický význam obchodního práva před i v průběhu vzniku první Československé republiky.

3.1 Historický vývoj

Vývoj snahy o jakousi právní úpravu a řád v oblasti podnikání a obchodu sahá až do středověku, kdy byla tvořena obchodní pravidla – cechovní předpisy a tržní řády. V době, kdy se společnost čím dál víc snažila o ucelené právní normy, byl pojem „právní osoba“ problematický – právní teorie odmítala stavět osoby právní za rovně postavené osobám fyzickým, odmítala uznat jejich vlastní právní subjektivitu. Fyzické osoby svou právní subjektivitu měly, měly způsobilost k právním úkonům. Problém byl pocíťován ve vnímání rozdílu mezi fyzickou a právní osobou – už ze slova „fyzická“ můžeme rozumět hmatatelnost této osoby, smýšlející bytost s reálnou podstatou, právně odpovědnou za své jednání. Naproti tomu osoba právní představovala jakýsi abstrakt, neuchopitelnost v jeho promítnutí do skutečnosti. V této době se zmíněné vnímání ukazovalo být nedostačujícím, a to zejména při snaze lidí dosáhnout určitých ekonomických či politických cílů.⁷ Lidé pochopili, že jako společenství více jedinců jsou schopni zefektivnit rozvoj podnikání spojením svého „know-how“ a kapitálu a získat tím nemalou konkurenční výhodu na trhu. Bylo proto potřeba přistoupit k určité formě sdružování lidí pro dosažení společných záměrů, čehož by jednotlivci svou dílčí snahou nebyli schopni. A tím vznikl koncept právnických osob, jak uvádí Marie Knappová: „Vznikl koncept právnických osob jako organizovaných útvarů, jejichž

⁷ KNAPP, Viktor. O právnických osobách. *Právník*, 1995, č. 10–11, s. 980.

účelem byla služba společným zájmům určité skupiny a jejich juristická individualita se odlišovala od individuality lidí činných v těchto útvarech.“⁸ První právní úpravu právnických osob nalezneme pod pojmem „morální osoba“ ve Všeobecném zákoníku občanském (dále také „ABGB“) z roku 1811, o kterém se zmíním později.

Od počátku bylo obchodní právo na našem území ovlivňováno právem rakouským a německým. Zkraje 19. století bylo kodifikováno obecné občanské právo v rakouském soustátí v podobě Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811 (dále také „ABGB“). Nicméně i po vydání tohoto zákoníku se obchodní právo v Rakousku vyvíjelo spíše jako právo zvykové^{9,10} Poté byl tento Všeobecný zákoník občanský kodifikován a téměř zároveň byl vydán Všeobecný obchodní zákoník (dále „AHGB“) nabývající platnost 1. 1. 1863, kdy se jednalo o první rozsáhlejší samostatnou úpravu obchodního práva na českém území. Tento zákon v části páté „o likvidaci společností“ zahrnoval institut likvidace. Ačkoliv byl postupem času doplňován o řadu dalších zvláštních zákonů¹¹, platil ve své podobě i po vzniku Československé republiky v roce 1918 až do roku 1950.

První Československá republika zachovala právní kontinuitu s Rakouskem, převzala dualistický právní řád Rakousko-Uherska, takže na našem území z většiny platily nadále předpisy zmíněné v odstavci výše. V roce 1937 proběhla snaha o uzákonění Českého občanského zákoníku. Po dlouhých kodifikačních procesech se snahou o obsáhlé úpravy (mj. šlo i o úpravu společnosti s ručením omezeným), ke konečnému uzákonění těchto úprav nedošlo, a to z mnoha důvodů. Především ale těch válečných. I přesto bych řekla, že období první Československé republiky přineslo do odvětví obchodního práva rozkvět a modernizaci legislativy a judikatury, došlo k mnoha pozitivním změnám na poli práva. Příkladem mohou být např. některé důležité zákony, jako byl zákon

⁸ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 200.

⁹ Zvykové právo je právní systém založený na právních obyčejích, které se v určitém společenství ustálily a jsou všeobecně uznávány a dodržovány.

¹⁰ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-834-1. Str. 22.

¹¹ Např. zákonem č. 58/1906 ř. z. o společnostech s ručením obmezeným

č. 111/1927 Sb., proti nekalé soutěži, dále pak zákon č. 141/1933 Sb., kartelový zákon. Zákon č. 76/1935 Sb., o splátkových obchodech, který upravoval prodej zboží na splátky, ochranu kupujícího a prodávajícího, a zároveň byl předlohou pro dnes používaný zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Bylo jich ale mnohem více.

Bohužel změna společenských poměrů po druhé světové válce přinesla mnoho změn v dosavadním pojetí subjektů práv a v celkovém pojetí obchodního práva, a došlo tedy z určitého hlediska k přerušení jeho modernizace a vývoje. Vládnoucí komunistická strana měla zcela odlišnou představu o hospodaření státu a upřednostňovala východní sovětské zákonodárství.

V roce 1950 vešel v platnost zákon č. 141/150 Sb., občanský zákoník. Ten nahradil doposud platný Všeobecný občanský a Všeobecný obchodní zákoník. Některé publikace uvádějí, že zákoník dokonce odmítá existenci soukromého práva, některé zdroje pak změnu interpretují spíše jako jeho sjednocení. Oba pohledy se zdají býti logické, jelikož sovětské právo uchopuje soukromoprávní disciplíny po vzoru práva veřejného a uplatňuje veřejnoprávní metody, čímž se snaží o komplexnější pojetí dílčích oblastí společenských vztahů. Například ve svém znění *ex lege* ruší všechny typy doposud uzákoněných obchodních korporací vyjma družstev a akciových společností. V ekonomické oblasti tyto provýchodní právní tendence vyjádřil mj. zákon č. 99/1950 Sb., o hospodářských smlouvách a hospodářské arbitráži, a dále zákon 69/1958 Sb., o hospodářských vztazích mezi socialistickými organizacemi.¹²

V roce 1960 byla přijata Ústava Československa¹³, jakožto socialistického státu a v návaznosti na ni byly přijaty samostatné zákoníky postavené na principech centrálně plánované ekonomiky. Jednalo se o zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (kterým „zanikl“ pojem právnické osoby a byl nahrazen výrazem *socialistické organizace*) a zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník. Přednost

¹² ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-834-1. Str. 23.

¹³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb.

měly celospolečenské a národní zájmy, apel byl kladen na plánovité a direktivní řízení.

3.2 Právní úprava po sametové revoluci

Po kolapsu komunistického režimu a výměně politiky za pluralitní demokracii došlo k transformaci ekonomiky z plánovaného hospodářství na tržní systém, s čímž se pojala nutnost doplnit právní systém národa. Úprava hospodářského zákoníku obnovila formy obchodních společností a terminologii právnických subjektů. Zákon č. 509/1991 Sb., jež upravuje, doplňuje a mění občanský zákoník, a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, se staly hlavními prameny soukromého a obchodního práva v Československé republice. Tyto společné texty právních předpisů nabyly účinnosti 1. 1. 1992. Díky těmto zákonům došlo k domácí unifikaci práva a jeho sjednocení.

Likvidace společnosti byla v uvedeném zákoně z roku 1991 popsána ustanovením počínajícím § 70, kde § 70 až 75 ObchZ upravoval likvidační proces v obecné rovině, a další ustanovení obchodního zákoníku upravovala pravidla likvidace jednotlivých obchodních společností (detailní rozsah jednotlivých úprav likvidací viz zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník).

3.3 Právní úprava po roce 2014

I přes snahu a novelizace, které občanský i obchodní zákoník podstoupily pro větší souhru s moderní, rozvinutou tržní ekonomikou, byla podobnost s právní úpravou v socialistické republice před rokem 1989 velká. Proto bylo rozhodnuto o rekodifikaci soukromého práva. Dalším z impulzů byla touha vytvořit standardní občanský kodex evropského typu, založený čistě na demokratickém zřízení státu a tržním hospodářství, který by omezil existenci samostatných úprav jejich spojením do jednoho předpisu. V té době platném občanském a obchodním zákoníku se vyskytovaly duplicitní úpravy v oblasti vztahů a smluvních typů. Jednou z inspirací pro sestavení nového občanského zákoníku byl mj. i neschválený návrh před druhou světovou válkou z roku 1937. Další inspirací bylo ale i velké množství zahraničních, především evropských občanských zákoníků.

K velké změně tak došlo dne 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „nový občanský zákoník“ nebo „NOZ“), plně nahrazující dosavadní občanský zákoník a obchodní zákoník. Změna se promítla do přibližně dvou set právních předpisů. Na něj úzce navazuje zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále „zákon o obchodních korporacích“ nebo „ZOK“). Můžeme zde také zmínit zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Vedle zmíněných zákonů je v platnosti také řada dalších zákonů, výčtem je to zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech. Mezi doplňující zákony v oblasti likvidace bych zařadila dále zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále „insolvenční zákon“ nebo InsZ“), zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev a v neposlední řadě zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále „ZVR“).

Nutno podotknout, že občanský zákoník zde hraje podpůrnou roli – uplatní se subsidiárně všude, kde zvláštní (speciální) zákony nestanoví jinak. Občanský zákoník je ve vztahu k ostatním zmíněným zákonům *lex generalis*, tedy obecným zákonem. Zjednodušeně můžeme říci, že OZ je *lex generalis* celého soukromého práva. Zvláštní zákony, v případě této práce budu zmiňovat hlavně zákon o obchodních korporacích, mají pak vztah k OZ *lex specialis*. Pokud je řešený případ zmiňován ustanovením v ZOK, bude tento předpis aplikován před předpisem obecným. Pokud ale danou problematiku ZOK neupravuje, právě zde se použije subsidiárně OZ.

V následujícím textu vytyčím ještě hlavní právní prameny pro rozebíranou likvidaci obchodních společností. Nyní, s platností od 6. 1. 2023 došlo k novelizaci OZ, oblasti likvidací se ale tato novela nedotkla. V občanském zákoníku je upravena problematika zrušení, likvidace a zániku společností pro všechny právnické osoby. Konkrétně se jedná o ustanovení § 168 až § 209, kde najdeme kapitolu o zrušení právnické osoby, zánik právnické osoby a o likvidaci. Dále

v tomto výčtu nalezneme i ustanovení o přeměně právnické osoby¹⁴. Ta sice s problematikou rušení a zániku obchodní společnosti úzce souvisí, přímo se ale nedotýká likvidace obchodní společnosti jako takové. V případě přeměny totiž k likvidaci totiž nedochází, a proto jsem ji primárně nejmenovala. V zákoně o obchodních korporacích se likvidace promítá do ustanovení § 37 až § 39 ZOK ve věci rozdělení podílu na likvidačním zůstatku s vymezením působnosti jednotlivých orgánů, poté je v ustanovení § 93 až § 94 rozebráno zrušení a zánik obchodní korporace a ustanovení o likvidaci soudem, ustanovení § 549 až § 551 se pak věnuje likvidaci akciové společnosti.

¹⁴ **Přeměna právnické osoby** je fúze, rozdělení a změna právní normy společnosti. Dochází k operacím, dotýkajícím se subjektivity právnických osob, kdy se buďto více subjektů spojuje do jediného, či naopak jeden subjekt se rozděluje na několik. (*Detailněji viz zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.*)

4 Zrušení obchodní společnosti jakožto příprava k likvidaci

Zrušení obchodní společnosti je důležitým krokem, který předchází vstupu společnosti do likvidace. To ovšem neznamena, že po zrušení bude vždy likvidace následovat – z tohoto hlediska můžeme tedy zrušení obchodní společnosti rozdělit na zrušení s likvidací či bez likvidace. Tato práce se zaměřuje na zrušení společnosti s likvidací.

Obecná právní rovina dělí zrušení společnosti na dobrovolné a nedobrovolné, odvíjející se od toho, kdo o zrušení rozhodl. V případě zrušení s vůlí společníků nebo na základě rozhodnutí nejvyššího orgánu dané společnosti se jedná o dobrovolné zrušení. Zároveň se jedná o „zrušení právním jednáním“ (dle § 171 písm. c), OZ). Krom toho řadíme do dobrovolného zrušení i zrušení společnosti uplynutím doby, na niž byla zřízena, či dosažením účelu, pro který byla ustanovena.¹⁵ Společníci sami určí právní důvod zrušení a zároveň ho také sami mohou změnit. O nedobrovolné zrušení se jedná v případě rozhodnutí soudu (dle § 171 písm. d), OZ), „rozhodnutím orgánu veřejné moci“. Toto nedobrovolné (taktéž nucené) zrušení obchodní společnosti rozhodnutím orgánu veřejné moci je podrobněji upraveno v následujícím § 172 OZ. Jak vyplývá z textu výše, odborně hovoříme o likvidaci nucené.

4.1 Zrušení společnosti právním jednáním

Nejvyšší orgán dané obchodní společnosti může mít pravomoc rozhodnout o jejím zrušení, nicméně toto závažné rozhodnutí musí náležet jeho působnosti.

Pro zrušení osobních společností (veřejná obchodní společnost a komanditní společnost) plní právní jednání o věci zrušení společnosti dohoda členů (společníků). Dohoda musí být písemná a je nutné úřední ověření podpisů společníků. Rozhodovací pravomoc o zrušení osobních společností mají

¹⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, s. 867.

společníci jakožto nejvyšší orgán společnosti¹⁶, fakticky vyplývající z jejich kompetence rozhodovat v zájmu a věcech společnosti. Zde se ale setkáváme s nedostatečným výkladem práva, kdy v případě tohoto rozhodnutí nejvyššího orgánu není jasná jeho forma. Zápis o rozhodnutí, ze kterého bude zřejmá účast rozhodujících společníků a jejich hlasy, je nutno vyhotovit v každém případě pro jeho uložení do sbírky listin. Nikde ale není přímo uvedeno, že musí být podpisy úředně ověřeny. Z toho vyplývají snížené požadavky odporující celkové koncepci zákona, v jehož obsahu je vyžadována kvalifikovaná forma ve věci existence společnosti.¹⁷

Pro příklad; u veřejné obchodní společnosti je relevantní i výpověď jednoho ze společníků (§ 113 ZOK), u komanditní společnosti pak pouze výpověď komplementáře, nikoliv komanditisty (§ 127 odst. 1 písm. e) ZOK). Zmíněné příklady patří do zvláštních důvodů zrušení obchodních společností, jež jsou z pohledu zákona nestandardní. Další právní skutečnosti vedoucí ke zrušení společnosti jsou uvedeny v uvedeném ustanovení § 113 ZOK. Je také důležité upozornit, že u prozatím probraných osobních společností je kladen důraz na společníka jako takového, nikoliv na jeho majetek, jako je tomu u dále zmíněných kapitálových společností (společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti).¹⁸

Společnost s ručením omezeným se ruší dohodou všech společníků, kdy tato dohoda musí mít formu veřejné listiny (dle § 241 odst. 1 ZOK) s notářským zápisem (uvedeno v § 776 odst. 2 přechodných ustanovení, ZOK). Pravomoc na zrušení společnosti s ručením omezeným může mít i valná hromada, jak uvádí usnesení § 190 odst. 2 písmeno f) ZOK, ale musí tak dopředu stanovit společenská smlouva. Jinak by bylo toto rozhodnutí mimo působnost valné hromady. Další možností zrušení společnosti je rozhodnutí „per rollam“, které má v zákoně ale také

¹⁶ LASÁK, Jan. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-881-2, s. 651.

¹⁷ POKORNÁ, J. a kol. *Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-815-7, str. 63.

¹⁸ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0.

svá pravidla, aby mohlo být bráno jako platné a nesmí ho společenská smlouva vylučovat.¹⁹

O zrušení akciové společnosti rozhoduje valná hromada (dle § 421 odst. 2 písm. j) ZOK), k čemuž je třeba souhlasu alespoň dvoutřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů a opět je zde nutný notářský zápis. Stejně jako u společnosti s ručením omezeným lze za předpokladu, že to připouští stanovy, o zrušení společnosti rozhodnout per rollam (§ 418 až § 420). Byť to zákon jednoznačně neuvádí, je možné, aby o zrušení společnosti rozhodli všichni akcionáři dohodou, a to formou notářského zápisu.²⁰

4.2 Zrušení společnosti rozhodnutím soudu

Soud je považován, dle občanského zákoníku a dalších právních předpisů, za orgán veřejné moci, který může zrušit společnost ze zákonem vypočtených důvodů. Důvody obecné nalezneme v taxativním výčtu § 172 OZ. Usnesení § 93 ZOK potom, jakožto speciální úprava, doplňuje obecnou úpravu tím, že stanoví dodatečné podmínky pro soudní rozhodnutí o zániku obchodních korporací. Další zvláštní důvody jsou regulovány u jednotlivých právních forem nebo je mohou stanovit zvláštní právní předpisy, jako je zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících nebo zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dovolím si podrobný výčet obecných i zvláštních důvodů neuvádět, neboť jsem odkázala na zdroje. Rozhodnutí soudu bývá dvojího charakteru, a to sankční a mimo sankční. Zpravidla se jedná spíše o charakter sankční, tedy v případě nezákonného jednání nebo právních podmínek režimu společnosti s negativním dopadem.

Zásah, jakým je intervence soudu do oblasti soukromého práva o zrušení společnosti, je velmi specifickou záležitostí. Proto jsou důvody taxativně vypsány

¹⁹ Podrobně viz Rozhodování per rollam, usnesení § 175 až § 177 ZOK.

²⁰ POKORNÁ, J. a kol. *Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-815-7, str. 63.

a je nutné podmínky zrušení vykládat restriktivně.²¹ Tento fakt nám popisuje i princip ultima ratio.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v § 3 odst. 2 písm. a) stanoví pravomoc o rozhodování o zrušení společnosti věcně příslušným krajským soudům, dále pak u toho, kde je rušená společnost zapsána v obchodním rejstříku, je místně příslušným soudem (§ 86 odst. 1 ZŘS).

Soudní řízení o zrušení společnosti lze v některých případech zahájit pouze na návrh a za zákonem stanovených podmínek musí být soud činný i bez návrhu. Návrh na zrušení musí být podán osobou, která má na obchodní společnosti doložitelný právní zájem, jež lze vysvětlit tak, že se zrušení obchodní společnosti přímo dotkne práv a povinností navrhující osoby, které vyplývají z hmotného práva. V případě jiného neprávního zájmu, např. morálního nebo majetkového, je návrh hodnocen jako nepostačující.²² V případě absence jiné úpravy stanovuje usnesení § 1 odst. 2 ZŘS, že návrh musí splňovat požadavky § 79 a § 42 odst. 4 OSŘ. Řízení bez návrhu je třeba zahájit tak bezodkladně poté, co jsou doloženy rozhodné skutečnosti pro vedení řízení o zrušení společnosti (§ 13 odst. 1 ZŘS).

Účastníky řízení jsou na straně jedné společnost, o jejíž zrušení se jedná, a na straně druhé navrhovatel, nebylo-li řízení zahájeno bez návrhu (§ 6 odst. 1 ZŘS). V případě společnosti s ručením omezeným jsou dle judikatury Ústavního soudu účastníky i společníci rušené společnosti.²³ Samozřejmě by toto mohlo platit nejen u společnosti s ručením omezeným, ale i u dalších společností, které mají pro účast akceptovatelné množství společníků. Z pohledu společnosti akciové je aplikace tohoto závěru v podstatě neproveditelná, pokud se jedná o akciovou společnost s velkým množstvím akcionářů. V tomto případě by se dle mého názoru mělo postupovat de lege ferenda.

Ze zákona vyplývá šance odstranit důvod pro zrušení obchodní společnosti, kdy soud stanoví přiměřenou lhůtu k odstranění nedostatků dle ustanovení § 172

²¹ Usnesení NS ze dne 24. 4. 2019, sp. Zn. 27 Cdo 3483/2017.

²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. Zn. 27 Cdo 3483/2017.

²³ Nález Ústavního zákona ze dne 12. 9. 1996, sp. zn. IV. ÚS 230/95.

odst. 2 OZ).²⁴ Lhůtu k odstranění nedostatků lze poskytnout i z důvodu vymezeného jiným zákonem, nejen občanským zákoníkem.

4.3 Zrušení společnosti uplynutím doby nebo dosažením účelu

V zakladatelské listině společnosti (popř. stanovách) může být určena přesná doba trvání existence společnosti, tj. založení na dobu určitou nebo může být založena pro naplnění daného cíle, účelu. Tato specifika musí být vymezena ve společenské smlouvě, a to naprosto přesně, aby z nich byl zřetelný datovaný konec existence společnosti či konkrétní účel, jehož naplnění bude jednoznačně určitelné. Pokud regulace ve věci trvání existence společnosti chybí, společnost je založena automaticky na dobu neurčitou nebo bez konkrétního účelu (§ 127 OZ). V praxi se zakládání na dobu určitou téměř nevyskytuje, stejně tak je to v případě založení s daným účelem, kdy je komplikované definovat naplnění účelu. Rozhodnutí o zrušení společnosti lze snadno revokovat změnou zakladatelského právního jednání, tj. zrušení rozhodnutí o zrušení společnosti, podle usnesení § 170 OZ.

Jak uvádí ve své publikaci z právní praxe Josková a kol.: „Pokud bylo proti společnosti založené na dobu určitou nebo proti společnosti založené k dosažení určitého účelu zahájeno trestní stíhání, a v době od zahájení trestního stíhání uplynula stanovená doba existence společnosti nebo byl naplněn účel, pro který byla založena, hledí se na ni od tohoto okamžiku, jako by byla založena na dobu neurčitou (§ 32 odst. 2 TOPO). Obdobné řešení je aplikováno i v případě, že proti této společnosti bylo zahájeno řízení o přestupku (§ 84 odst. 1 PřesZ).“²⁵ Jak již bylo uvedeno v textu, výše zmíněné platí v případě společnosti založené na dobu určitou i v případě společnosti založené za naplněním účelu.

Nicméně problematiku nemožnosti zrušit obchodní společnost aplikujeme na veškeré obchodní společnosti, tj. právnické osoby, pomocí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále „zákon č. 418/2011 Sb.“),

²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 14 Cmo 150/2019.

²⁵ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0.

na který jsem poukázala již v podkapitole 4.2. Tento zákon uděluje obchodním společnostem trestní odpovědnost, a tudíž je umožňuje i trestně stíhat.

4.4 Zrušení společnosti prohlášením její neplatnosti

Právní úpravu neplatnosti obchodních korporací definuje ZOK v ustanovení § 92 a je provázána s úpravou obecnou o neplatnosti právnických osob v občanském zákoníku v ustanovení § 129. Legislativa týkající se obchodních společností rozšiřuje okruh okolností, které mohou vést k neplatnosti a jsou specifické pro subjekty obchodního práva. Tento institut neplatnosti obchodní společnosti je zaměřen na nemožnost domáhat se určení o nevzniknutí společnosti a na to navázaný nezrušitelný zápis do obchodního rejstříku (§ 128 OZ). Má tak zabránit nebezpečné situaci, kdy bude obchodní společnost, která byla jednou nezákonně vytvořena, označena za neexistující a její jednání za nicotné. Tato úprava cílí na ochranu třetích stran, které důvěřovaly existenci obchodní společnosti a vstoupily s ní do právních vztahů.²⁶ Obchodní společnosti, které byly prohlášeny za neplatné, vstupují do likvidace dnem prohlášení.

V problematice neplatnosti obchodní společnosti se opět setkáváme s nutností úzkého výkladu, jak udává judikatura Evropského soudního dvora v jeho rozhodnutí.²⁷ Z toho je patrné její zakotvení v evropské směrnici, konkrétně čl. 7 odst. 2 směrnice 2017/1132, která tím ovlivňuje českou právní úpravu, kde je nutný apel na eurokonformní výklad. Jsou zde dané taxativně vypočtené důvody, jejichž původ je zmíněn v prvním odstavci podkapitoly 4.4. (tj. § 129 odst. 1 OZ, § 92 odst. 1, 2 ZOK). Jsou jimi: chybějící společenská smlouva, navíc s plnou absencí zakladatelského právního jednání [§ 129 odst. 1 písm. a) OZ] nebo společenská smlouva nemající náležitosti nezbytné pro právní existenci [§ 129 odst. 1 písm. b) OZ] nebo smlouva, jež byla založena za účelem porušování práva nebo dosažení cíle nezákonným způsobem [§ 129 odst. 1 písm. c) OZ] nebo obchodní společnost založená méně osobami, než je dle zákona potřeba [§ 129 odst. 1 písm. d) OZ].

²⁶ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8, s. 1127.

²⁷ Rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 13. 11. 1990, sp. zn. C-106/89 ve věci *Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA*.

Dalším z důvodů je pořízení společenské smlouvy nikoliv ve formě předepsané zákonem [§ 92 odst. 1 písm. a) ZOK] nebo nedodržení ustanovení o výši nejnižšího splacení základního kapitálu [§ 92 odst. 1 písm. b) ZOK], v poslední řadě pak situace, kdy je některý ze zakládajících společníků nezpůsobilý k právním jednáním [§ 92 odst. 1 písm. c) ZOK].

5 Likvidátor

5.1 O likvidátorovi a podmínky vzniku jeho funkce

V současné právní úpravě může být likvidátorem fyzická i právnická osoba, člen statutárního orgánu, společník nebo třetí osoba. Likvidátor je zvláštní orgán společnosti, který díky svým schopnostem, zkušenostem a znalostem zajistí řádný průběh likvidace. Pro tento účel likvidátor nabude působnosti statutárního orgánu okamžikem svého jmenování (občanský zákoník uvádí „povolání“), nicméně pouze v omezeném rozsahu, a to takovém, aby sloužil k naplnění účelu likvidace. Likvidátor může být jeden, ale může jich být i více. Více likvidátorů tvoří kolektivní orgán. Likvidátor musí se stanovením do funkce souhlasit, pouze při rozhodnutí soudem může být likvidátor jmenován, a bude jím člen statutárního orgánu zrušené společnosti nebo insolvenční správce (§ 191 odst. 3 OZ). To však není v rozporu s plněním podmínek výkonu funkce – ty musí být taktéž naplněny. Ke specifitějším podmínkám může patřit jmenování likvidátora pro likvidaci společností se zvláštním režimem.

Likvidátor svou funkci vykonává osobně (§ 159 odst. 2 OZ), není možné pověřit jinou osobu jeho zastoupením. Pověření a delegování jednotlivých i komplexních kroků je ale více než na místě, osobou pověřenou vykonáním těchto kroků může být zaměstnanec společnosti v likvidaci či třetí osoba – advokát nebo daňový poradce.

Dle § 189 odst. 1 OZ může být likvidátorem pouze osoba způsobilá být členem statutárního orgánu, dále jsou v ustanovení § 46 odst. 1 ZOK stanoveny podmínky pro obchodní korporace, kdy osoba musí být bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání, nesmí u ní nastat skutečnost, která je překážkou k provozování živnosti a definuje jí i další povinnosti. Občanský zákoník vymezuje postavení likvidátora jako organizační útvar společnosti vznikající na základě zákona, který ukládá, že každá likvidovaná společnost musí mít svého likvidátora. V opačném případě tato funkce spadá na členy statutárního orgánu (§ 189 odst. 2 OZ). Pokud likvidátor není povolán, zasahuje soud (§ 191 odst. 1 OZ). Jak už jsem zmínila výše, likvidátor svými pravomocemi splňuje roli orgánu

společnosti, jelikož zákon likvidátorovi vymezuje působnost v likvidaci obchodní společnosti, dále ho opravňuje tvořit vůli této společnosti a zastupovat ji (§ 193 OZ). Definici orgánu společnosti přiznávala likvidátorovi i předchozí právní úprava obchodního zákoníku. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že „úprava likvidace se s drobnými úpravami a upřesněními přejímá z dosavadního obchodního zákoníku, protože tamější úprava likvidace je zdařilá.“^{28 29}

5.2 Povinnosti likvidátora

Občanský zákoník v ustanovení § 196 vymezuje povinnosti likvidátora, ale i jeho práva. Za výkon své funkce odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu. Likvidátor musí zjistit, jaké kroky bude v rámci likvidace nutné podniknout, k čemuž je potřebné, aby si sestavil zahajovací rozvahu, a to ke dni vstupu společnosti do likvidace, ze které bude umět posoudit hospodářskou situaci korporace, a dále si sestaví soupis jmění, tj. seznam aktuálního majetku a závazků likvidované společnosti.³⁰ K hlavním úkolům bude patřit vypořádání závazků společnosti vůči věřitelům, vypořádání společníků, uspokojení pohledávek zaměstnanců (není-li společnost v úpadku) (§ 197 OZ), dokončit obchodní vztahy a připravit tak společnost k zániku a výmazu z obchodního rejstříku.

Základní pilíře, jak se daná osoba zavazuje funkci likvidátora vykonávat, udává ustanovení § 159 OZ. Má jednat s pečlivostí, loajalitou a potřebnými znalostmi. Likvidátor je povinen postupovat s péčí řádného hospodáře. Těchto povinností si likvidátor musí být vědom při akceptaci funkce. Roli řádného hospodáře si můžeme dobře představit pomocí této definice: „Řádný hospodář se ke svému majetku chová svědomitě a zodpovědně nejen tak, aby zabraňoval možnému vzniku škody úbytkem tohoto majetku či jeho poškozením, resp. znehodnocením, ale stará se také o to, aby došlo ke zhodnocení majetku právnícké

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění), k § 189–209.

²⁹ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 38.

³⁰ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

osoby, aby došlo k maximální možné uvažované míře k jeho rozmnožení“.³¹ Proces musí zároveň směřovat k co nejefektivnějšímu a nejrychlejšímu dokončení všech záležitostí společnosti, aby mohlo dojít k jejímu ukončení. Urychlení procesu ale nesmí přerůst v překotnost, likvidátor musí dbát také na ekonomickou stránku likvidace a řádně poměřovat úsporu, jednat s již zmíněnou pečlivostí a loajalností. Projevem loajalnosti je mlčenlivost, upřednostňování zájmů obchodní společnosti před zájmy svými a zájmy třetích osob (při výkonu této funkce)³², a tím regulovat možný konflikt zájmů nesoucí riziko pro likvidovanou společnost. Pro relevantní rozhodování v procesu likvidace potřebuje likvidátor potřebné znalosti, které už jsem zmiňovala výše. Vede likvidaci jako proces, který má chránit věřitele a společníky, a proto dodržuje zmíněná pravidla a principy, kterými ve zkratce jsou: ochrana věřitelů, ochrana společníků, plynulý průběh likvidace a zmíněná péče řádného hospodáře, jakožto člena voleného orgánu (§ 193 OZ).

Další důležitou povinností likvidátora, kterou definuje zákon, je podat návrh na provedení zápisu změn v obchodním rejstříku a oznámení o vstupu společnosti do likvidace věřitelům. Povinnost podání návrhu udává občanský zákoník v § 187 odst. 2: „Vstoupí-li právnická osoba zapsaná ve veřejném rejstříku do likvidace, navrhne likvidátor bez zbytečného odkladu zápis vstupu do likvidace do veřejného rejstříku.“³³ Oznámení a výzva věřitelům pak obnáší informování známých věřitelů společnosti o její likvidaci a způsobech, jakými budou jejich pohledávky vypořádány. V případě, že likvidátorovi nejsou všichni věřitelé známi, mohou se ke svým pohledávkám přihlásit sami, jelikož povinností likvidátora je dle ustanovení § 198 odst. 2 OZ zajistit, aby byla likvidovaná společnost zveřejněna v Obchodním věstníku. Konkrétně je nařízeno stanoveno následovně: „Likvidátor zveřejní bez zbytečného odkladu nejméně dvakrát za sebou alespoň s dvouújdenním odstupem oznámení podle odstavce 1 společně s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své

³¹ MANCELOVÁ, Silvia. Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-584-8, s. 43.

³² LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014, s. 815–831.

³³ Ustanovení § 187 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší, než tři měsíce od druhého zveřejnění.“³⁴ Více k této problematice uvedu při popisu samotného procesu likvidace, pouze jsem považovala za žádoucí zahrnout ve zkratce téma povinností likvidátora i do této kapitoly.

5.3 Vznik funkce likvidátora

Funkce likvidátora vzniká povoláním příslušného orgánu společnosti, anebo ho jmenuje soud. V obecné rovině při dobrovolné likvidaci povolává likvidátora příslušný orgán společnosti, při nucené likvidaci jmenuje likvidátora soud. Soud jmenuje likvidátora i v případě dobrovolné likvidace, pokud tak neučiní příslušný orgán (§ 191 odst. 1 OZ). Je nutné si uvědomit, že stanovení likvidátora je zásadním krokem, který ovlivní výsledek zůstatku a výsledek konečného vypořádání věřitelů a společníků.

5.3.1 Povolání likvidátora příslušným orgánem

Likvidátor je povolán příslušným orgánem, který se různí v závislosti na tom, o jakou obchodní společnost se jedná. Odlišná pravidla platí pro společnosti v likvidaci se zvláštním režimem (například banky, pojišťovny či investiční společnosti), kde je v určitých případech likvidátor jmenován správním orgánem. Lhůta pro povolání likvidátora není striktně stanovena. Nicméně v případě, že likvidátor není povolán bez zbytečného odkladu, likvidátora jmenuje soud (§ 191 odst. 1 OZ). Pojem „lhůta bez zbytečného odkladu“ může mít různé výklady. Nejvyšší soud ho interpretuje následovně: „Velmi krátká lhůta, jíž je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.“³⁵ Zde shledávám nedostatek v neurčitosti výkladu zákona, kdy nelze jednoznačně určit časový horizont, kdy je nutno ex lege tomuto rozhodnutí dostát. Rozhodnutí budou, s velkou

³⁴ Ustanovení § 198 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁵ Rozsudek NS ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

pravděpodobností, přijata v těsné návaznosti v případě, že o zrušení společnosti s likvidací a o povolání likvidátora rozhoduje totožný orgán.

Následuje přehled toho, kdo rozhoduje o povolání likvidátora podle jednotlivých typů společností:

- Veřejná obchodní společnost – všichni společníci, ledaže by společenská smlouva založila působnost statutárního orgánu (§ 105 ZOK),
- komanditní společnost – všichni společníci, tedy nejvyšší orgán společnosti,
- společnost s ručením omezeným – jednatele na základě zbytkové působnosti (§ 163 OZ) nebo valná hromada, stanoví-li tak společenská smlouva,
- akciová společnost – představenstvo (v případě dualisticky organizované společnosti) nebo správní rada (v případě monisticky organizované společnosti) na základě zbytkové působnosti (§ 163 OZ) nebo valná hromada, stanoví-li tak stanovy.

Je nutno uvést, že toto rozdělení není zcela jednoznačné. Zákon totiž nestanoví pro veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost výslovnou a jednoznačnou regulaci, a proto na veřejnou obchodní společnost dopadá usnesení § 105 ZOK a na komanditní společnost usnesení § 156 odst. 1 OZ. To tedy znamená, že v případě veřejné obchodní společnosti rozhodnou o volbě likvidátora všichni společníci, jakožto nejvyšší orgán společnosti. Společenská smlouva ale může určit jinou většinu potřebnou pro rozhodnutí, dokonce může i přesunout rozhodnutí do působnosti statutárního orgánu.³⁶

Úprava komanditní společnosti je z velké části regulována úpravou veřejné obchodní společnosti (§ 119 ZOK). Pro působnost vnitřních záležitostí společnosti disponuje úpravou vlastní. Volba likvidátora zde patří do působnosti všech společníků, tedy nejvyššího orgánu společnosti. Společenská smlouva i v tomto případě může určit jinak a působnost vložit do rukou statutárního orgánu. V rámci komplikovanější úpravy se doporučuje, aby společenská smlouva u těchto dvou

³⁶ POKORNÁ, J. a kol. *Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-815-7, str. 93.

společností vždy výslovně určovala právo volit a odvolávat likvidátora.³⁷ Rozhodnutí o volbě likvidátora u veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti se ukládá do sbírky listin a o rozhodnutí je vždy třeba pořádat zápis (§ 66 písm. b) VeřRej).

V případě společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti je řešení obdobné a v podstatě odpovídá stručnému přehledu výše. Nejvyšší soud uvádí, že „v poměrech společnosti s ručením omezeným jej (v případě dobrovolného zrušení a vstupu do likvidace) volí a odvolává jednatel (jednatelé), neurčí-li společenská smlouva, že volba a odvolání likvidátora patří do působnosti valné hromady.“³⁸ Rozhodnutí o povolání likvidátora se ukládá do sbírky listin (§ 66 písm. b) VeřRej).

5.3.2 Jmenování likvidátora soudem

Dle usnesení § 191 odst. 1 OZ jmenuje likvidátora soud v případě, že sám rozhodl o likvidaci společnosti. Dále pak pokud v případě dobrovolné likvidace likvidátora nepovolal příslušný orgán. Dalším z důvodů stanovení likvidátora soudem je dle § 191 odst. 2 ZOK případ, kdy soud odvolá likvidátora současného pro neplnění jeho povinností.

V případě, že soud rozhodl o zrušení obchodní společnosti s likvidací, je vhodné, aby zároveň jmenoval likvidátora. Pokud byl totiž soud nucen rozhodnout o zrušení obchodní společnosti, s velkou pravděpodobností to značí o vnitřní nefunkčnosti této společnosti a její zrušení je sankcí za porušování zákona. Proto by spoléhání se na krok ze strany příslušného orgánu mohlo ohrozit řádný průběh likvidace.³⁹ V případě dobrovolného zrušení společnosti standardně příslušný orgán likvidátora povolá, ale v případě, že tak neučiní, důvodová zpráva občanského zákoníku, odvolávající se na obchodní zákoník, dává tuto pravomoc

³⁷ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 48.

³⁸ Usnesení NS ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2916/2018.

³⁹ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 50.

soudu (§ 71 odst. 1 ObchZ). Pokud v případě dobrovolné likvidace jednou soud likvidátora stanoví, není možné, aby byl odvolán příslušným orgánem.

Soud při výběru likvidátora omezuje judikatura – stanoví mu pořadí, dle kterého má postupovat, a také určí, čím se má řídit. V první řadě by soud měl stanovit likvidátorem navrženou osobu, tj. návrhem (rozhoduje-li na návrh). Stanovená osoba musí mít předpoklady pro výkon dané funkce, musí být pro ni vhodná.⁴⁰ Tím je myšleno, že disponuje potřebnými dovednostmi a znalostmi a se jmenováním do funkce souhlasí.

Je třeba zvážit i další okolnosti: výhodou by mohlo být jmenování osoby, která je k likvidované společnosti něčím blízká, např. se jedná o společníka nebo člena statutárního orgánu.⁴¹ Daná osoba nebude muset studovat likvidovanou společnost tak detailně jako „nově příchozí“ likvidátor, a to by mohlo mít pozitivní vliv na vývoj likvidace z hlediska ekonomického i časového. Samozřejmě tato volba může mít svá úskalí, kdy by mohlo dojít ke kolizi zájmu obchodní společnosti a likvidátora, nebo mezi společníky vzájemně. Blízký vztah ne vždy nutně znamená efektivní likvidaci. Zvolený likvidátor by neměl být věřitelem společnosti⁴², nesmí být v minulosti trestně stíhán pro trestné činy, v dané chvíli s ním nesmí být vedeno trestní řízení (ačkoliv trestní oznámení překážku nutně představovat nemusí) a problémem by byl také příbuzenský vztah likvidátora s členem statutárního orgánu.

43

Nebyl-li však podán návrh nebo návrhu nelze vyhovět, vybere soud osobu dle svého uvážení (člena orgánu, společníka nebo třetí osobu). Opět musí být splněny předpoklady a podmínky pro její zvolení. Soud může také vybrat likvidátora bez jeho souhlasu, a to někoho ze členů statutárního orgánu. Tato problematika je poněkud komplikovanější a vyplývá z ní, že soud by měl být při této volbě obezřetný a výběr člena orgánu dobře uvážit, ačkoliv se to na první

⁴⁰ Usnesení NS ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 27 Cdo 907/2017

⁴¹ Usnesení VS v Praze ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 7 Cmo 425/2015.

⁴² Usnesení NS ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006.

⁴³ Usnesení NS ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 27 Cdo 907/2017.

pohled pro řádnou likvidaci jeví jako vhodné řešení.⁴⁴ Pokud soud stanoví likvidátorem člena statutárního orgánu bez jeho souhlasu, může tento člen soudu navrhnout rozhodnutí o svém zproštění (§ 191 odst. 3 OZ).

Pokud nelze uplatnit způsoby volby likvidátora zmíněné výše, soud jmenuje likvidátorem některou z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců (§ 191 odst. 4 OZ). Zákonem nejsou jasně daná kritéria pro výběr insolvenčního správce, soud může vybrat ze seznamu jakoukoliv osobu, nicméně ideálně s přihlédnutím ke konkrétnímu případu, aby likvidaci zbytečně nekomplikoval.

5.4 Právní postavení likvidátora

V momentu zániku společnosti vstupuje v platnost orgán likvidátora, jehož úkolem je dokončit zánik společnosti bez dalšího právního nástupce. Jednatelské pravomoci statutárního orgánu jsou převáděny na likvidátora, ovšem pouze do takové míry, která je nutná pro provedení likvidace. Rozdíl mezi statutárním orgánem a likvidátorem tkví tedy v omezení pravomocí směřujících k dokončení likvidace, které likvidátor má. Je také nutno zmínit, že jmenováním likvidátora statutární orgán nezaniká, ale vzniká orgán nový.⁴⁵ V případě, že likvidátor ještě nebyl jmenován, členové statutárního orgánu zastávají postavení likvidátora. Toto nastává v případě časové propasti mezi zrušením společnosti a povoláním likvidátora. To znamená, že v takovém případě společnost nejedná skrze svůj statutární orgán, ale skrze likvidátora, jehož působnost však vykonávají členové statutárního orgánu.⁴⁶

Dle způsobu zvolení likvidátora do funkce rozlišujeme jeho postavení ve společnosti – nebo je přinejmenším praktické na to takto pohlížet. V případě dobrovolné likvidace, kdy si likvidátora povolává sám statutární orgán v rámci své autonomie, a probíhá tak bez zásahu soudu, statutární orgán určuje výši odměny

⁴⁴ Detailněji k problematice viz JOSKOVÁ, L. a kol., *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 53

⁴⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-961-8, s. 814

⁴⁶ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5, str. 266.

likvidátora a může ho z funkce odvolat. V případě likvidátora jmenovaného soudem je soud jediný, kdo může likvidátora odvolat, určuje také jeho odměnu a schvaluje konečnou zprávu. Z tohoto rozdílného pojetí můžeme vidět, že způsob započítání „spolupráce“ likvidátora a likvidované společnosti může mít vliv na atmosféru ve společnosti – jednoduše řečeno, v případě stanovení soudem může být společnost vůči likvidátorovi nepřátelská a naopak, když si společnost vybírá likvidátora sama, zpravidla mezi nimi vzniká kladný, dobrovolný vztah. Je důležité mít na paměti, že jmenování likvidátora soudem obvykle navazuje na soudní, často sankční zrušení korporace.⁴⁷

Ve společnosti může být zřízen kontrolní orgán, který dohlíží za normálního fungování společnosti na statutární orgán. V průběhu likvidace bude tím pádem oprávněn a povinen dohlížet i na činnost likvidátora. Ze stanovených pravidel jednoznačně vyplývá, že kontrolní orgán společnosti nesmí mařit průběh likvidace.

5.5 Odměňování likvidátora

Odměna likvidátora (v případě více osob odměna likvidátorů) je vždy součástí procesu likvidace a záleží na způsobu jeho jmenování. Její výši a způsob výplaty určuje likvidátorovi ten, kdo jej povolal (ustanovení § 195 OZ). Výše odměny, nebo způsob jejího výpočtu za provedenou likvidaci, by měla být domluvena před zahájením likvidace. Hodnotí se samozřejmě všechny aspekty likvidace – její délka, rozsah a složitost. Odměna je hrazena výhradně z majetku společnosti, tj. likvidovanou společností. Při zvolení likvidátora statutárním orgánem záleží vždy na vzájemné dohodě. Jelikož je odměna hrazena z likvidačního zůstatku, zatěžuje likvidační podstatu, a většinou se obě strany shodnou na kompromisu, který akceptuje likvidátor i členové likvidované právnické osoby. Při zvolení likvidátora soudem určuje soud procentuální výši odměny z likvidačního zůstatku společnosti. Existují ale výjimky, kdy není možné hradit odměnu z majetku společnosti, a odměnu potom hradí stát (dle § 7 odst. 2 nařízení č. 351/2013 Sb.).

⁴⁷ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5, str. 271.

Výše jsem nastínila, že základem pro určení odměny likvidátora je likvidační zůstatek. Odměnu lze určit dle tabulky v zákoně č. 351/2013 Sb., nařízení vlády, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky. Určuje také odměnu likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravuje některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, evidence svěreneckých fondů a evidence údajů o skutečných majitelích. Odměnu stanovuje v § 6 odst. 1 takto:

Likvidační zůstatek	Odměna likvidátora
Do 100 000 Kč	15 %
Nad 100 000 Kč do 500 000 Kč	15 000 Kč + 10 % z částky přesahující 100 000 Kč
Nad 500 000 Kč do 1 000 000 Kč	55 000 Kč + 7 % z částky přesahující 500 000 Kč
Nad 1 000 000 Kč do 20 000 000 Kč	90 000 Kč + 5 % z částky přesahující 1 000 000 Kč

V § 6 téhož zákona odst. 2 se stanovuje, že částka nad 20 000 000 Kč se do základu pro určení odměny likvidátora nezapočítává.⁴⁸ Dále odst. 3 téhož zákona, téhož ustanovení říká, že podle okolností případu lze odměnu likvidátora podle odstavce 1 přiměřeně zvýšit nebo snížit. Zvýšit odměnu lze pouze do výše likvidačního zůstatku.⁴⁹ Z tabulky je zřejmé, že se obecně počítá s peněžní úplatou, ale zákon nevylučuje ani úplatu v podobě naturální – vše závisí na dohodě obou stran. Je možné se také dohodnout, že likvidace bude provedena bez nároku na odměnu.

⁴⁸ Ustanovení § 6 odst. 2 zák. č. 351/2013 Sb.

⁴⁹ Ustanovení § 6 odst. 3 zák. č. 351/2013 Sb.

Likvidátorovi náleží odměna i v případě, že likvidace společnosti skončila dříve před zjištěním výše likvidačního zůstatku, nebo nedostačuje-li likvidační zůstatek k úhradě odměny likvidátora. V takových případech mu náleží odměna ve výši 1 000 Kč. Tuto odměnu lze přiměřeně zvýšit až do částky 20 000 Kč.⁵⁰ Pokud odměnu hradí stát, hradí ji v rozsahu, ve kterém ji není možné uhradit z likvidačního zůstatku.⁵¹

Likvidátor má oprávnění na náhradu vynaložených nákladů, což vyvozujeme z ustanovení § 201 OZ a také ze zásad, na nichž je občanský zákoník stavěn. Ustanovení § 9 „výše náhrady hotových výdajů likvidátora“ zák. č. 351/2013 Sb. uvádí, že tyto náklady zahrnují například cestovní výdaje, jejichž určení můžeme nalézt v zákoníku práce. Dále účelně vynaložené hotové výdaje, jejichž výše odpovídá obvyklým cenám v daném místě a čase. Tyto výdaje mohou být vyplaceny likvidátorovi státem, pokud je nelze uhradit z majetku zrušené obchodní společnosti, a to až do výše 50 000 Kč.

Likviduje-li společnost více likvidátorů, odměna se mezi ně dělí poměrnou částí, a to spravedlivě dle rozsahu a délky jejich činnosti.

5.6 Zánik funkce likvidátora

Zánik funkce likvidátora vymezuje publikace Joskové a kol. následovně: „Funkce likvidátora zaniká odstoupením, odvoláním, ztrátou způsobilosti vykonávat funkci likvidátora, smrtí či zánikem právnické osoby a skončením likvidace; v úvahu připadá i zánik funkce uplynutím funkčního období, bylo-li stanoveno.“⁵² V případě, že likvidace stále probíhá, ale z nějakého důvodu zašlo k zániku funkce likvidátora, musí dle ustanovení § 189 odst. 1 OZ příslušný orgán bez zbytečného odkladu povolát nového likvidátora. Ve vzniklém mezičase, kdy likvidátor není jmenován, tuto funkci vykonávají členové statutárního orgánu.⁵³

⁵⁰ Ustanovení § 7 odst. 1 zák. č. 351/2013 Sb.

⁵¹ Ustanovení § 7 odst. 2 zák. č. 351/2013 Sb.

⁵² JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 59.

⁵³ Dle ustanovení § 189 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

V případě likvidátora jmenovaného statutárním orgánem společnosti, tj. bez jakéhokoliv zásahu soudní moci, je likvidátor oprávněn odstoupit ze své funkce z jakéhokoliv důvodu nebo i bez jeho udání. Jedná se o jednostranné právní jednání. Likvidátor jmenovaný soudem tuto možnost nemá, funkce se vzdát nesmí – nemůže totiž svým právním jednáním zrušit stav nastolený rozhodnutím soudu.⁵⁴ Likvidátora opravňuje k odstoupení z funkce ustanovení § 58 ZOK v souladu s § 160 OZ, které mu tedy dovoluje odstoupit jakožto členovi volného orgánu. Oznámení o odstoupení likvidátor doručuje obchodní společnosti. Tato společnost musí mít možnost se s tímto právním jednáním seznámit. Oznámení přebírá osoba odpovědná za tento úkon, nebo je doručeno do poštovní schránky společnosti.⁵⁵ Z výše zmíněného lze soudit, že oznámení je vyhotoveno v písemné formě. Možné je ale i zaslání v elektronické podobě, dokument musí být v takovém případě podepsán elektronickým podpisem likvidátora (§561 OZ). Výjimkou je situace, kdy likvidátor oznámí své odstoupení na zasedání příslušného orgánu valné hromadě, ze kterého bude proveden zápis. Zde je možné od písemné formy upustit.⁵⁶

Jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách, likvidátor je povinen jednat v zájmu společnosti a loajálně – nesmí tedy odstoupit v nevhodnou dobu. V této problematice je poněkud složitější určit právní úpravu, jelikož tento zákaz členovi volného orgánu (tedy i likvidátorovi) původně udával ZOK ve znění do 31. 12. 2020. Ačkoliv novela zákona č. 33/2020 Sb. toto ustanovení vypustila s ohledem na nejasnosti výkladu, nadále je hodnoceno za nepřipustné, aby likvidátor odstoupil v nevhodnou dobu, kdy by byl jeho krok minimálně v rozporu s dobrými mravy.⁵⁷

Ukončení funkce odvoláním znamená ukončit činnost likvidátora proti jeho vůli. Právo na odvolání likvidátora má subjekt, který ho do funkce jmenoval. Pokud

⁵⁴ POKORNÁ, J. a kol. *Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-815-7, str. 157.

⁵⁵ Usnesení NS ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 625/2005.

⁵⁶ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 60.

⁵⁷ Detailněji tuto problematiku rozebírá *Josková L.* Odstoupení z funkce člena volného orgánu po 1. 1. 2021.

si likvidátora zvolil příslušný orgán autonomním jednáním, může ho kdykoliv odvolat z jakéhokoliv důvodu nebo bez jeho udání. V případě rušení jeho funkce soudem tak neomezené možnosti nejsou. Soud může likvidátora odvolat pouze v případě, pokud si neplní řádně povinnosti ve věci likvidace, a to na návrh osoby mající na tom právní zájem.

Právní úprava ve věci odvolání likvidátora soudem není zcela jasná, je proto nutné si podmínky odvolání ujasnit. Občanský zákoník v ustanovení § 191 odst. 2 stanoví, že soud může (pro porušení povinností), odvolat jen toho likvidátora, kterého sám jmenoval. Naproti tomu zrušený obchodní zákoník ke dni 31. 12. 2013 v usnesení § 71 odst. 4 explicitně stanoví, že soud má pravomoc likvidátora odvolat bez ohledu na způsob jeho určení. Dle mého názoru je, v zájmu zajištění řádného průběhu likvidace a ochrany věřitelů, původní ustanovení obchodního zákoníku racionální a podporuje kontrolní roli soudu v této věci.

Další formy zániku jsem uvedla v prvním odstavci této kapitoly, a nebudu je tedy dále podrobně rozebírat. Odkážu pouze na příslušné zákony, kterými jsou občanský zákoník č. 89/2012 Sb. a zákon o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb.

Skončením likvidace funkce likvidátora zaniká. Tato jednoduchá věta vyvolávala v původní právní úpravě mnoho otázek a pravděpodobně bylo pro zákonodárce zásadní ji objasnit, jelikož usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 6. 2013 rozporně ukončilo stanovením, že „likvidátorovi skončí funkce k okamžiku skončení likvidace, tedy nikoliv až výmazem společnosti, a tím i jeho likvidátora, z obchodního rejstříku.“⁵⁸ Skončením likvidace se tedy rozumí moment, kdy je žádoucím způsobem naloženo s likvidační podstatou – likvidační zůstatek je rozdělen mezi společníky, likvidační podstata je převzata věřiteli, popřípadě likvidační podstata přechází na stát.⁵⁹

⁵⁸ Usnesení VS v Praze ze dne 8. 6. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012.

⁵⁹ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 68.

Závěrem je ještě důležité zmínit, že likvidátor je vázán několika dalšími povinnostmi i po ukončení své funkce. Například podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, je povinen uložit archivační povinnosti a návrh na výmaz likvidované právnické osoby z veřejného rejstříku, což uvádí ustanovení § 207 OZ.

6 Likvidace obchodní společnosti

Likvidace⁶⁰ obchodní korporace je proces předvídaný a nařízený zákonem, který má za účel mimosoudní vypořádání vztahů zrušené právnické osoby před jejím zánikem. Proces likvidace nemusí vždy nastat. Například v situaci, kdy jmění korporace včetně jejích závazků přechází na nového právního zástupce (tomuto procesu říkáme „přeměna“), nebo pokud likvidace postrádá smysl, a to zpravidla z důvodu nedostatečného majetku, a je tak řešena v rámci speciálního řízení – insolvenčního řízení.

Právní úpravě a pramenům jsem v této práci věnovala celou kapitolu číslo 3 obecné úpravě likvidace se věnuje občanský zákoník v ustanoveních § 168–209, zákon o obchodních korporacích nám poskytuje speciální úpravu zejména v ustanovení § 37–39, § 93–94 a § 549–551. Samotný průběh likvidace je v zákoně spíše nastíněn, zaměřuje se zejména na stěžejní okamžiky postupu likvidace a na ochranu práv účastníků – věřitelů, společníků a členů, či zaměstnanců v dané likvidované společnosti.⁶¹

6.1 Účel a smysl likvidace

Účel likvidace je vypořádání majetku (likvidační podstatu) zrušené právnické osoby, vyrovnání dluhů věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona.⁶² Tento účel je v novém občanském zákoníku stanoven jasně, což ve staré úpravě obchodního zákoníku tak nebylo. Tím novější úprava přebrala dosavadní závěry právní doktríny, která brala likvidaci jako proces primárně směřující k vypořádání majetkoprávních vztahů pro určení majetku společnosti, z kterého se nejprve vypořádají jejich závazky a zbytek se rozdělí mezi společníky.

⁶⁰ z italského slova liquidare

⁶¹ *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 34.

⁶² Usnesení § 187 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vypořádání majetku se děje jeho prodejem a může být úplné nebo částečné. K získání nejvýhodnějšího výtěžku je nutné zvolit vhodný postup. Proces vyrovnání dluhů věřitelů začíná oznámením o vstupu do likvidace společnosti a dalším stanovením lhůty pro přihlášení pohledávek, která nesmí být kratší než tři měsíce. Všechny pohledávky, které byly přihlášeny před uplynutím této lhůty, jsou uspokojeny ze zůstatku po likvidaci. Likvidátor nesmí vyplácet zálohy na likvidační zůstatek, dokud není uspokojeno právo všech včas přihlášených věřitelů. Poté je možné použít zůstatek i pro později přihlášené věřitele.

Judikatura zdůrazňuje, aby byla likvidace provedena co nejefektivněji, a s tím je spojená i činnost likvidátora tak, aby zbývající (výsledný) likvidační zůstatek byl co možná co nejvyšší.⁶³ Likvidace chrání věřitele i společníky, nicméně v případě střetu zájmu má před společníky přednost ochrana věřitelů. Totéž lze vyvodit i z faktu, že nejprve je třeba vypořádat pohledávky věřitelů a následně se, v podstatě až na posledním místě, vypořádají společníci jakožto reziduální věřitelé společnosti.

Smyslem likvidace je postupné omezování a následně ukončení činnosti společnosti a uspořádání, urovnání všech majetkových závazků, do kterých společnost během své existence vstoupila. Výsledek likvidace obchodní společnosti může jejich společníkům ukázat, jak dobře společnost hospodařila a zda se počáteční investice vrátila ve formě čistého majetkového zůstatku, který vyplynul z likvidace.

Funkci likvidace můžeme obecně vyjádřit mj. i jako posílení právní jistoty.⁶⁴ Pro zvýšení této jistoty je stanovena tzv. „domněnka likvidace“ v ustanovení § 169 odst. 2 OZ. I když by mělo být rozhodnutí o zrušení obchodní společnosti jasné a jednoznačné, nemusí to tak vždy být, a ačkoliv na tyto případy existují samozřejmě opravné prostředky v rámci příslušných předpisů, můžeme zde aplikovat míněnou domněnku. Ta říká, že pokud neplyne z právního jednání o zrušení právnické

⁶³ Například usnesení VS v Praze ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 7 Cmo 179/2020.

⁶⁴ Pokorná, J. a kol. Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020 ISBN 978-80-7598-815-7

osoby, zdali je rušena bez nebo s likvidací, platí, že je rušena s likvidací. Snaží se tím zajistit, že práva všech zúčastněných ve vztahu k likvidované společnosti budou spravedlivě naplněna alespoň v co nejvyšší možné míře.

6.2 Příprava k likvidaci

Z logiky věci vyplývá, že připravit na likvidaci se mohou jen společnosti, které s likvidací dopředu počítaly. Jsou to tedy společnosti, které svým příslušným orgánem sami o likvidaci rozhodly (dobrovolná likvidace) nebo společnosti, které byly založeny buď pro splnění určeného účelu nebo na dobu určitou. Tyto přípravné kroky činí statutární orgán. Výsledkem přípravné fáze by mělo být vytvoření optimálních podmínek pro likvidaci.

Vyjasněny by měly být záležitosti následující: Den vstupu do likvidace, ke kterému se úzce pojí daňové a účetní souvislosti a jeho stanovení tak může likvidaci značně ulehčit. Dále by si společnost měla prověřit běžící závazky vůči jiným institucím a společnostem, jelikož s následnou likvidací bude třeba tyto závazky ukončit. Jedním ze stěžejních úkolů je vybrat kandidáta, popř. kandidáty na pozici likvidátora. Jedná se o klíčovou osobu celého procesu, díky jehož kompetencím může být společnost zlikvidována značně ekonomičtěji, rychleji a efektivněji. V poslední řadě, ale nikoliv méně důležité, je stanovení si plánu likvidace. Ten může být užitečný k časové úspoře i lepší orientaci nejen pro likvidátora.

6.3 Průběh likvidace

6.3.1 Zápis do obchodního rejstříku

Po jmenování likvidátora může likvidátor započít svou funkci. Po vstupu společnosti do likvidace by měl zajistit transparentnost informací o společnosti v likvidaci, které budou veřejně k dispozici. To učiní podáním návrhu ke změně údajů o společnosti v obchodním rejstříku tak, že o tuto změnu požádá notáře nebo tak učiní sám.⁶⁵ Do obchodního rejstříku se uvede den zrušení společnosti, důvod likvidace a kdo společnost likviduje. Zápis o zrušení společnosti je zpoplatněn,

⁶⁵ Dle § 25 zák. č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

v obchodním rejstříku se přidá k názvu společnosti dovětek „v likvidaci“, který od této chvíle musí společnost používat.

6.3.2 Účetní závěrka před vstupem do likvidace

Mimořádná účetní závěrka by měla být sestavena ke dni předcházejícímu vstupu do likvidace, a to správně statutárním orgánem společnosti. To vyplývá už z přípravné fáze, kdy je na tento krok může být připraven a v případě aktivity z jeho strany už tato závěrka může být sestavena předem ke dni předcházejícímu tomu, který si orgán stanovil jako dnem zrušení likvidace. Pokud by ale statutární orgán tento krok zanedbal, musí ho splnit likvidátor. Účetní závěrku schvalují členové, společníci nebo příslušný orgán společnosti. Dle ustanovení § 20 a § 21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví musí být k účetní závěrce vytvořen audit a výroční zpráva. Totožný zákon v ustanovení § 17 nařizuje povinnost společnosti, aby měla ke dni předcházejícímu dni vstupu do likvidace zavřeny účetní knihy, následně pak ke dni vstupu do likvidace musí být opět otevřeny.

Účetní závěrka by měla být přehledem zobrazení veškerého majetku společnosti, včetně jejích závazků, pohledávek a hospodářského výsledku. Likvidátor z ní vychází při sestavování zahajovací rozvahy a soupisu jmění společnosti, které je povinen sestavit bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace.⁶⁶ Jmenované dokumenty slouží jako příloha k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Soupis jmění může být vyhotoven v listinné i elektronické podobě. Důležité je, aby byl vyhotoven v relevantní formě a mohl tak poskytnout přehled o majetku a dlužích společnosti. O to větší má soupis váhu, pokud likvidátor nebyl členem statutárního orgánu likvidované společnosti a s tímto přehledem se seznamuje poprvé. Dále slouží jako přehled pro věřitele, z kterého mohou vyčíst dopředu, zdali budou jejich pohledávky vyřízeny v plném rozsahu. Dále má tento soupis funkci kontrolní, jelikož společníci tak mohou kontrolovat výkon funkce

⁶⁶ Usnesení VS v Praze ze dne 18. 4. 2014, sp. zn. 7 Cmo 26/2013.

likvidátora.⁶⁷ K tomu se pojí průběžná aktualizace soupisu jmění, která ale pro likvidátora není povinná. Nicméně pro správnost a racionálnost tohoto dokumentu dává smysl, aby měl vždy aktuální znění. Likvidátor na jeho základě vyhodnotí hospodářský stav společnosti, vyhodnotí přibližný průběh likvidace, a pokud dojde k závěru, že je společnost předluženou, je jeho povinností podat insolvenční návrh na zahájení insolvenčního řízení.⁶⁸

6.3.3 Oznámení o vstupu společnosti do likvidace věřitelům

Dalším z kroků likvidátora je oznámení o vstupu obchodní společnosti do likvidace všem známým věřitelům (dle ustanovení § 198 OZ). Tito věřitelé jsou likvidátorovy známy z předchozího kroku, když sestavoval, popřípadě i studoval, zahajovací rozvahu, a také si je mohl dohledat z účetnictví. Věřitelé mohou být ale i neznámí (k tomu viz níže). Forma oznámení není zákonem stanovena, ale z hlediska právní jistoty je přijatelnější oznámení písemné. Oznámení by mělo zahrnovat základní informace o likvidaci a o společnosti, která je likvidována, včetně data vstupu společnosti do likvidace. Po splnění této povinnosti bere likvidátor všechny pohledávky známých věřitelů jako nutné vypořádat, tzn. přihlášení věřitelů není rozhodující pro likvidátora a na jejich přihlášení nečeká – jejich pohledávky musí vnímat jako přihlášené (ustanovení § 198 odst. 2 OZ).

Cesta, jak informovat neznámé věřitele o vstupu společnosti do likvidace, je zveřejnění v Obchodním věstníku s výzvou o přihlášení pohledávek. 1. 8. 2019 vešlo v účinnost nařízení vlády č. 184/2019 Sb.⁶⁹, které změnilo nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Nově má dle tohoto nařízení likvidátor povinnost tak učinit alespoň dvakrát za sebou v rozestupu dvou týdnů, nebo pouze jednou společně s

⁶⁷ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5, str. 374.

⁶⁸ PILÁTOVÁ, Jana, Jaroslav RICHTER, Adam SIGMUND a Petr TARANDA. *Likvidace obchodních společností*. 6. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, spol. s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7554-101-7, s. 19

⁶⁹ Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, ve znění nařízení vlády č. 434/2017 Sb.

uveřejněním, které umožňuje dálkový přístup podle zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Lhůta k přihlášení pohledávek věřitelů nesmí být kratší tří měsíců od druhé výzvy, nebo od uveřejnění, které umožňuje dálkový přístup.⁷⁰ Pokud se věřitel nepřihlásí ve stanovené lhůtě, je důležité říci, že nepřihlášená pohledávka nezaniká. Je ale možné, že pohledávka nebude uspokojena v plném rozsahu nebo vůbec. Zveřejnění výzvy v Obchodním věstníku je taktéž nutné doložit při návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

V poslední řadě je nutno prověřit závazky vůči orgánům veřejné moci a obeznámit je se vstupem do likvidace jakožto dalším subjektům. Tato povinnost může plynout i ze samotných smluv, které společnost s těmito subjekty uzavřela. Může se jednat například o zdravotní pojišťovny, finanční úřad, správu sociálního zabezpečení, pak také banky, pojišťovny aj.

6.3.4 Pracovněprávní vztahy ve vztahu k likvidaci

Otázka zrušení pracovních míst a s tím spojené propouštění zaměstnanců je velmi křehké téma, nicméně k tomuto kroku musí dojít. Neznamená to však automatické ukončení všech zaměstnaneckých vztahů najednou, protože daná firma během řízení může být nadále produktivní. Je důležité mít ale na paměti, že všechny kroky musí být ve shodě s účelem likvidace. Je zcela na místě zvážit spolupráci s místně příslušným úřadem práce, poskytnout mu veškeré informace. Příslušný úřad bude tak předem připravený na větší množství propouštěných osob a může se tím pomoci zmírnit negativní sociální problém.

Likvidátor je oprávněn dát výpověď zaměstnancům dle usnesení § 52 písm. a) zákoníku práce z důvodu zrušení zaměstnavatele, kdy tento důvod spadá do tzv. organizačních důvodů. Výpovědní doba se stanovuje v § 51 odst. 1 zákoníku práce jako dvouměsíční, kdy začíná běžet od prvního dne následujícího měsíce po doručení výpovědi zaměstnanci, pokud v pracovní smlouvě nebyla sjednána výpovědní lhůta delší. I přes situaci společnosti, jež je v likvidaci, přísluší

⁷⁰ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTEGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5 str. 273.

podle § 67 zákoníku práce zaměstnancům z výše uvedeného důvodu odstupné, jehož výše se odvíjí od doby trvání pracovního poměru.⁷¹

Likvidátor musí mít na paměti i existence konkurenční doložky uzavřené se zaměstnancem či zaměstnanci, které je potřeba prověřit a řešit. Takové doložky by totiž ve smyslu § 310 a násl. zákoníku práce znamenaly pro likvidovanou společnost finanční závazky vůči zaměstnanci.⁷²

Také nesmí likvidátor opomenout v případě větších obchodních korporací problematiku hromadného propouštění ve smyslu § 62 zákoníku práce. Společnost, která zaměstnance propouští, popř. likvidátor, má povinnost tento záměr písemně sdělit odborové organizaci a radě zaměstnanců nebo každému jednomu zaměstnanci, jehož se hromadné propouštění týká, a to nejpozději 30 dnů předem. Musí taktéž vyrozumět příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce.

6.3.5 Zpeněžení majetku

Ze zákona vyplývá, že poté, co likvidátor vytvořil soupis jmění, vyhotovil mimořádnou účetní uzávěrku, díky kterým získal přehled o společnosti a jejím hospodaření, přechází k nejdiskutovanější a nejsledovanější fázi celé likvidace, a tím je zpeněžení jeho majetku, tj. likvidační podstaty. Zpeněžení likvidační podstaty rozumíme ocenění celého majetku společnosti a jeho zpeněžení v takovém rozsahu, aby došlo alespoň k uspokojení peněžitých dluhů společnosti. V případě nepeněžitých dluhů poskytuje likvidátor věřitelům nepeněžité plnění. Je na likvidátorovi, jaký způsob a průběh prodeje zvolí. V jeho zájmu musí být efektivní výsledek v podobě maximálního výnosu a postup s péčí řádného hospodáře v co nejkratším časovém horizontu.⁷³

⁷¹ Konkrétní výše odstupného viz ustanovení § 67 „Odstupné“ zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁷² Detailněji k tomuto tématu viz str. 171 „Konkurenční doložka“, JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0.

⁷³ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 131.

Způsob prodeje majetku je v působnosti likvidátora, který volí různé formy prodeje, kterými jsou následující: Přímý prodej, kdy společnost v likvidaci uzavře kupní smlouvu s osobou kupující za podmínek co nejnvýhodnějších dojednaných likvidátorem. Tato forma prodeje nicméně není tou nejlepší, standardně je využíván pro prodej těžko prodejního majetku, různých technických zařízení či nevyužitých zásob. Nabízené ceny bývají pod tržní i účetní hodnotou majetku.⁷⁴ Další formou prodeje může být dobrovolná dražba nebo veřejná soutěž, upravená ustanovením § 1771 a § 1772 až § 1997 OZ, kdy k prodeji dochází prostřednictvím dražby, a tak je i splněna podmínka zpeněžení za co nejvyšší cenu transparentním způsobem, protože je cena určena poptávkou. Další formy prodeje jsou nabídka majetku partnerským či oborovým společností, které mají podobný předmět podnikání, pak také inzerce majetku ve veřejné inzerci nebo v odborném tisku, či výběrové řízení. Formou prodeje může být o prodej samotného závodu nebo jeho části, a tato forma je hodnocena i jako pravděpodobnostně nejnvýhodnější. Likvidátor je alespoň povinen zvážit možnost prodeje závodu jako celku.⁷⁵

Další částí aktiv společnosti mohou být její pohledávky, které se likvidátor musí snažit zpeněžit či uplatnit. V některých typech obchodních společností je to jediné aktivum, kterým společnost disponovala. Likvidátor si nejprve tyto pohledávky rozdělí dle právní subjektivity, a to na pohledávky jdoucí za právními osobami a za fyzickými osobami a dle jejich nákladovosti. Zákon opět likvidátorovi přesně nestanoví způsob, jakým musí pohledávky zpeněžit či uplatnit.⁷⁶ Likvidátor může pohledávky vymáhat sám, tato varianta je ale ve většině případů spíše nepravděpodobná z důvodu její náročnosti. Pohledávky je možné rozprodávat nebo jejich správu zadat odborné firmě.

^{74, 75} PILÁTOVÁ, Jana, Petr ADAMÍK, Jaroslav RICHTER, Adam SIGMUND a Petr TARANDA. *Likvidace obchodních společností*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2017. Účetnictví (ANAG). ISBN 978-80-7554-101-7, str. 24.

⁷⁵ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0, str. 136.

6.3.6 Vypořádání s věřiteli

Jedním z dalších hlavních účelů a cílů likvidace společnosti je vypořádat její likvidační podstatu, tedy dluhy a závazky, jak uvádí OZ v ustanovení § 187 odst. 1. Této problematice je věnována velká pozornost ze strany zákona. Po všech předchozích krocích, které tomuto předcházejí a předcházet musí, následuje proces vypořádání závazků.

Zákon, kterým se likvidace primárně řídí a který likvidaci reguluje, tj. občanský zákoník, neupravuje pořadí pro uspokojování pohledávek svým věřitelům. Upravuje speciální pořadí jen pro případ, kdy by majetek společnosti nestačil ke splacení všech závazků společnosti. Dluhy společnosti by měly být hrazeny podle jejich splatnosti. Výjimku tvoří pohledávky zaměstnanců, které je nutno uspokojit přednostně. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2014 se k pořadí uspokojování pohledávek vyjadřuje následovně: „Není-li společnost v úpadku, resp. nejsou-li splněny podmínky za nichž má likvidátor povinnost podat insolvenční návrh (§ 3 a § 98 InsZ), pak likvidátor plní závazky společnosti, přednostně mzdové nároky zaměstnanců. Ostatní závazky plní v pořadí určeném splatností daného závazku, v pořadí, jež nepředstavuje zvýhodnění některého z věřitelů. Bylo-li by uspokojení některé známé, či ve lhůtě určené dle § 73 OchZ přihlášené pohledávky věřitele likvidované společnosti likvidátorem opomenuto, jde o porušení jeho povinnosti.“⁷⁷

Možné je skončení likvidace i v případě, že není pohledávka doposud splatná nebo sporná. Upravuje to ustanovení § 206 odst. 2 OZ. Sporná pohledávka je taková, u níž likvidovaná společnost neuznává její výši nebo důvod. Nesplatná pohledávka je možná předčasně splatit. Tyto případy se řeší formou poskytnutí dostatečné jistoty⁷⁸, např. formou zřízení zástavního práva nebo určení ručitele. To znamená, že tyto pohledávky mohou být uspokojeny i po skončení likvidace a po rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky.

⁷⁷ Usnesení VS v Praze ze dne 18. 4. 2014, sp. zn. 7 Cmo 26/2013.

⁷⁸ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTEGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5, str. 274.

6.3.7 Konečná zpráva a účetní uzávěrka

Likvidátor vyhotoví konečnou zprávu o likvidaci společnosti společně s návrhem na použití likvidačního zůstatku. Účetní uzávěrku předkládá také, a to tomu, kdo jej do funkce povolal (§ 205 odst. 2 OZ). V případě neobsazenosti statutárního orgánu, přebírá tuto odpovědnost soud. Ačkoliv tak ze zákona není zcela jednoznačné, dal by se ale jeho výklad brát tak, že tyto dokumenty je nutné předložit také dozorčí radě, která je v roli kontrolního orgánu. Ta by je měla přezkoumat a následně předložit její vyjádření valné hromadě. Dozorčí rada konečnou zprávu o likvidaci a účetní uzávěrku neschvaluje, pouze kontroluje navrhované rozložení podílů. Likvidátor je povinen předložit konečnou zprávu a účetní uzávěrku nejvyššímu orgánu společnosti (dle § 94 ZOK). V tomto případě opět nejvyšší orgán dokumenty neschvaluje. Výjimkou je ale společnost s ručením omezeným a akciová společnost, kde je nutno uzávěrku schválit valnou hromadou. Občanský zákoník v § 205 odst. 3 stanoví, že pokud v případě nutnosti schválení konečné zprávy s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku a účetní uzávěrky tak nebude učiněno, nebrání to výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Důvodem je neprodlužovat zbytečně proces likvidace. Schválená i neschválená podoba těchto dokumentů se ukládá do sbírky listin (§ 66 písm. d) VeřRej).

6.3.8 Použití likvidačního zůstatku

Pokud po zpeněžení likvidační podstaty a vyrovnání dluhů věřitelů společnosti zbyl majetkový zůstatek, likvidátor spolu s dalšími dokumenty vypracoval návrh na rozdělení likvidačního zůstatku (viz odstavec výše), kde uvedl hodnotu tohoto zůstatku společně se způsobem, jakým dojde k rozdělení mezi společníky, který je pro všechny obchodní společnosti obecně upraven v ustanovení § 37 až § 39 ZOK. Tato ustanovení určují pravidla, podle kterých se podíl společníkům vyplácí. Zároveň jsou zmíněná ustanovení dispozitivního charakteru, tedy že si společnost mohla zvolit vlastní úpravu rozdělení zůstatku v zakladatelském právním jednání (mohla se odchýlit).

ZOK stanovuje, že se likvidační zůstatek vyplácí primárně v penězích, společenské smlouvě potom ponechává možnost jiné úpravy, typicky to bývá

plnění naturální.⁷⁹ Příklad naturálního plnění může být fakt, že nebylo možné výhodně zpeněžit likvidační podstatu. Obecně je likvidační zůstatek vyplácen do to výše, v jaké byla společníky splněna vkladová povinnost. Pokud je likvidační zůstatek nedostačující, rozděluje se v poměru k výši jejich splacených či vznesených vkladů. Pokud je likvidační zůstatek naopak vyššího objemu, u osobních společností se rozděluje rovným dílem, stejně tak je tomu u veřejné obchodní společnosti. U kapitálových společností podle výše podílů společníků. U komanditní společnosti jsou nejprve vyrovnány komandisté, a to do výše jejich vkladů, zbylý zůstatek obdrží komplementáři mezi sebou rovným dílem. V případě akciové společnosti se z obecného hlediska rozděluje zůstatek v poměru, který odpovídá splacené jmenovité hodnotě akcií společníka.

6.4 Konec likvidace

Likvidace obchodní společnosti končí v okamžiku, kdy je požadovaným způsobem naloženo s likvidační podstatou (dle § 207 OZ). Požadovanými způsoby rozumíme rozdělení likvidačního zůstatku, převzetí likvidační podstaty věřiteli, odmítnutí likvidační podstaty a s tím spojený přechod likvidační podstaty na stát.

Společnost zaniká výmazem z veřejného obchodního rejstříku. Likvidátor podává návrh do 30 dnů od ukončení likvidace (§ 207 OZ). 30 dnů je lhůta na podání návrhu, avšak se jedná pouze o lhůtu pořádkovou, může tedy návrh porad i po vypršení této lhůty. Návrh na výmaz likvidátor podává v listinné nebo elektronické podobě přes webové stránky Ministerstva spravedlnosti České republiky. Společně s návrhem dokládá příslušné dokumenty z průběhu likvidace, které poukazují na ukončení likvidace, a dále dokumenty zakládající se do sbírky listin. Dále se do obchodního rejstříku zapíše ukončení likvidace a právní odůvodnění výmazu obchodní společnosti.⁸⁰ K samotnému řízení o výmazu společnosti je příslušný krajský soud.

⁷⁹ Pokorná, J. a kol. Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020 ISBN 978-80-7598-815-7

⁸⁰ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-646-3, s. 111 až 112

Obchodní společnost oficiálně zaniká právě výmazem z obchodního rejstříku, kdy zároveň zaniká i její právní osobnost a svéprávnost a celá její existence (dle § 185 ZO).

7 Rozdíly mezi likvidací a insolvenčním řízením

Insolvenční řízení upravuje insolvenční zákon, tj. zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Je v něm vytyčeno řešení hrozícího úpadku či úpadku dlužníka soudním řízením tak, aby mohlo dojít k urovnání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, dále pak také oddlužení dlužníka.

Pokud je dlužník v úpadku, znamená to, že má více věřitelů, kteří vůči němu mají pohledávky a on nemůže dostat splacení těchto pohledávek (dluhů). Dlužník může být v úpadku z předlužení nebo z platební neschopnosti. Platební neschopností se rozumí dle § 3 odst. 1 InsZ, že je dlužník v úpadku, pokud má peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti u více věřitelů a není schopen tyto závazky platit. Úpadkem se tedy nerozumí situace, kdy má dlužník věřitele pouze jednoho. Taktéž neschopnost plnit závazky musí být dána objektivně. Druhá forma úpadku je dle § 3 odst. 3 InsZ předlužení. Pokud je dlužník právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem a jeho souhrn závazků převyšuje hodnotu jeho majetku, jedná se o předlužení. Nutné je ale počítat s časovou rezervou a předpokládat tak, že se může různě měnit vývoj v rámci jeho aktivit.

Řešení úpadku je možné dvěma způsoby – likvidačním (konkurzem) nebo sanačním (reorganizací).⁸¹

Proces likvidace a insolvenčního řízení má zčásti společný účel – a tím je uspokojení věřitelů zanikající společnosti v co největším rozsahu. Rozdílů je zde mnohem více. Ten hlavní tkví v ochraně účastníků – insolvenční řízení dbá pouze na ochranu věřitelů, kdežto likvidace má zájem jak v ochraně věřitelů, tak i společníků. Dalším rozdílem je ve „volnosti“ celého procesu. Likvidace má sice samozřejmě svá pravidla stanovená zákonem, ale rozhodně není tak kontrolována

⁸¹ JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-646-3, s. 194

a regulována soudem, jako je právě insolvenční řízení. To lze vyvodit i z definice likvidace, kdy je použito slovo „mimosoudní“. Věřitelé mají v insolvenčním řízení množství práv a jejich uspokojování má jasná pravidla, např. pravidla pro přihlašování pohledávek, zpeněžování majetkové podstaty a intervenční práva věřitelů. Taktéž pozice vykonavatele insolvenčního řízení je specificky stanovena a tato osoba musí být zapsaná v seznamu insolvenčních správců. Likvidátorem naproti tomu může být jakákoliv osoba, která splňuje předpoklady pro výkon funkce volebního orgánu.

8 Závěr

Jak je pravděpodobně ze struktury textu bakalářské práce zřetelné, v průběhu studia problematiky mě zaujmula právní historie celého soukromého práva, a tak jsem se v části právní úpravy zaměřila na historii práva obchodního ve vztahu k celkovému soukromému právu. Může se zdát tak obsáhlé pojetí být zbytečné, já jsem ho ale pro tuto práci vyhodnotila jako stěžejní i proto, že se jedná o práci na téma právní úpravy. Samozřejmě samotná část týkající se procesu likvidace obchodní společnosti se opírá o aktuální legislativu.

V prostředí českého práva shledávám značně velký prostor pro svobodné působení a rozhodování právnických osob ve věcech zakládání i ukončování činnosti. Z trhu je zřejmé, že je zde spousta společností, které by měly být zlikvidovány, ale z nějakého důvodu likvidovány nejsou. Bylo by vhodné tak stanovit přísnější podmínky pro vznik právnických osob, aby se množství těch „neúspěšných“ redukovalo.

Co hodnotím jako krok správným směrem je sjednocení právní úpravy do občanského zákoníku, kdy se stal jakýmsi občanským kodexem a plní subsidiární funkci pro ostatní zákony. Zákoník hodnotím i jako velmi komplexní, což se v některých případech ukazuje jako nedostatečné. Nastává pak situace vícero možných interpretací – osoba vykládající zákon si může mnohdy určité výroky vyložit více způsoby. V problematice likvidací je tento úkaz velmi častý. Detailnější výklad zákona a určitá omezení bych doporučila například u doby likvidace (jejího trvání). Pokud je do likvidace zainteresován soud, on sám může stanovit, jak se bude konkrétní pojmosloví vykládat. Napadá mě jako uvedení příkladu pojem „bezprostředně“ nebo „obratem“.

Nicméně protože každá likvidace je specifická, je nutné, aby její úprava byla pružná a aplikovatelná na každou likvidovanou právnickou osobu, potažmo obchodní společnost. Zobecnění zákona se snaží obsáhnout veškeré situace, které by mohly nastat, což je z teoretického hlediska dobré, nicméně v praxi hůře aplikovatelné. Tato situace ale není neřešitelná, neboť judikatura nedostatky časem dotvoří.

9 Seznam použité literatury

9.1 Monografie

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-961-8

JOSKOVÁ, Lucie, Markéta PRAVDOVÁ a Lenka ZACHARDOVÁ. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-858-0.

KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-128-5.

PILÁTOVÁ, Jana, Jaroslav RICHTER, Adam SIGMUND a Petr TARANDA. *Likvidace obchodních společností*. 6. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, spol. s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7554-101-7.

POKORNÁ, J. a kol. *Zrušení a zánik obchodní korporace s likvidací*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-815-7.

ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-834-1.

9.2 Právní předpisy

Zákon č. 304/2013 Sb. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., O obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 89/2000 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: ELIÁŠ, Karel a Marek SVATOŠ. Občanský zákoník: velké změny občanského zákoníku od ledna 2023: podle stavu k 1.1.2023. Ostrava: Sagit, 2023. ÚZ. ISBN 978-80-7488-553-2.

Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník

Zákon č. 1/1863 říšského zákoníku, Obecný zákoník obchodní

9.3 Judikatura

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 13. 11. 1990, sp. zn. C-106/89 ve věci *Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA*

Nález Ústavního zákona ze dne 12. 9. 1996, sp. zn. IV. ÚS 230/95

Usnesení NS ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 625/2005

Usnesení NS ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006

Usnesení VS v Praze ze dne 8. 6. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012

Rozsudek NS ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012

Usnesení VS v Praze ze dne 18. 4. 2014, sp. zn. 7 Cmo 26/2013

Usnesení VS v Praze ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 7 Cmo 425/2015

Usnesení NS ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 27 Cdo 907/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3483/2017.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 14 Cmo 150/2019.

Usnesení Nejvyššího Soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2916/2018

9.4 Odborné články

KNAPP, Viktor. O právnických osobách. *Právník*, 1995, č. 10.